

57 מפסוק זה את שני הדינים, שאף אם נדרוש 'שמע' לענין שנאמרת
 58 בכל לשון, מכל מקום משמע גם שצריך להשמיע לאזנו.
 59 הגמרא מביאה משנה נוספת בדין צריך להשמיע לאזנו, ומבררת
 60 כשיטת מי היא נאמרה: תנן התם (תרומות פ"א מ"ב), חרש המדבר ואינו
 61 שומע, לכתחילה לא יתרום תרומות ומעשרות כיון שאינו שומע את
 62 הברכה שמברך על התרומה, ומכל מקום אם תרם תרומתו תרומה
 63 אף שלא שמע את הברכה.
 64 מבררת הגמרא: מאן (מיהו) התנא הסובר שחרש המדבר ואינו
 65 שומע, בדיעבד אין - אם כבר תרם אכן תרומתו תרומה, אך
 66 לכתחילה לא יתרום. משיבה הגמרא: אמר רב חסדא, רבי יוסי היא,
 67 דתנן במשנתנו, הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא, דברי רבי
 68 יהודה, רבי יוסי אומר לא יצא. מדייק רב חסדא, עד כאן לא קאמר
 69 - לא מצאנו כאן שאמר רבי יוסי שהקורא ולא השמיע לאזנו לא
 70 יצא אפילו בדיעבד, אלא לגבי קריאת שמע כיון שחיובה
 71 מדאורייתא, אבל תרומה אף שהיא מן התורה, מצד עצמה אינה
 72 צריכה דיבור, ומה שצריך להשמיע לאזנו רק משום ברכה הוא,
 73 וברכה חיוב דרבנן היא, ובדינים דרבנן מודה רבי יוסי שאם לא
 74 השמיע לאזנו יצא בדיעבד, ועוד דלא בברכה תליא מילתא - אין
 75 חלות התרומה תלויה בברכה, שגם אם לא יצא ידי חובת הברכה
 76 חלה התרומה, ועל כן סובר רבי יוסי שבדיעבד אם לא השמיע
 77 הברכה לאזנו תרומתו תרומה.
 78 הגמרא מבינה עתה שרב חסדא העמיד את המשנה בתרומות כרבי
 79 יוסי, כיון שהבין שתנא קמא במשנתנו (שהוא רבי יהודה) מתיר
 80 לכתחילה לקרוא בלי שמיעת האוזן. שואלת הגמרא: וממאי (מנן
 81 לן) דהמשנה בתרומות כרבי יוסי היא, דילמא (שמא) כרבי יהודה
 82 היא החולק על רבי יוסי במשנתנו וסובר שהקורא את שמע ולא
 83 השמיע לאזנו יצא, ואמר גבי קריאת שמע נמי - וסובר רבי יהודה
 84 גם לגבי קריאת שמע, שדווקא בדיעבד אין - אם כבר קרא ולא
 85 השמיע לאזנו אכן יצא, אך לכתחילה לא יקרא בלא להשמיע לאזנו,
 86 ואם כן המשנה בתרומות היא כשיטתו, שלכתחילה לא יתרום אך
 87 בדיעבד אם תרם תרומתו תרומה. ומביאה הגמרא ראייה לדבריה,
 88 תדע שכן סובר רבי יהודה, דקתני במשנתנו 'הקורא את שמע וכו'
 89 יצא, ומשמע שרק בדיעבד אין - אם קרא כך אכן יצא, אך לכתחילה
 90 לא יקרא בלי להשמיע לאזנו.
 91 דוחה הגמרא: אמרי, לעולם רבי יהודה סובר שאף לכתחילה אין
 92 צריך להשמיע לאזנו, והאי דקתני במשנתנו 'הקורא' ומשמע
 93 בדיעבד, הוא כדי להודיעך בזה דרבי יוסי עד כמה הוא מחמיר,
 94 דאמר שאם לא השמיע לאזנו אפילו בדיעבד נמי (גם) לא יצא, דאי
 95 רבי יהודה - שאם נאמר 'הקורא' משום רבי יהודה, לשיטתו אפילו
 96 לכתחילה נמי יצא בלא להשמיע לאזנו.
 97 לרב חסדא נמצא, שלרבי יהודה אין צריך שמיעת האוזן אף
 98 לכתחילה בין בקריאת שמע ובין בברכות, ולרבי יוסי בקריאת שמע
 99 שהיא מן התורה אינו יוצא אף בדיעבד, ובברכות שהן דרבנן
 100 לכתחילה צריך להשמיע לאזנו אך בדיעבד יצא, והמשנה בתרומות
 101 היא כשיטת רבי יוסי. הגמרא מקשה על כך מברייתא: במאי
 102 אוקימתא - כאיזו שיטה העמדת את המשנה שלכתחילה לא יתרום
 103 ובדיעבד תרומתו תרומה, כרבי יוסי, אם כן קשה, והלא הא דתניא
 104 לא יברך אדם ברכת המזון בלבד - בשפתיו בלא להשמיע לאזנו,
 105 ובדיעבד אם בירך יצא, מני - כשיטת מי היא, הרי אינה לא כרבי
 106 יוסי ולא כרבי יהודה, דאי (שאם) כרבי יהודה היא, הא אמר שאם
 107 לא השמיע לאזנו לכתחילה נמי יצא, ואי כרבי יוסי היא, הרי לרבי
 108 יוסי בדאורייתא בדיעבד נמי לא יצא, וברכת המזון מדאורייתא היא.
 109 אלא ודאי צריך לומר שלרבי יהודה במשנתנו רק בדיעבד יצא בלא
 110 שמיעת האוזן, אך לכתחילה צריך להשמיע לאזנו, והוא ששנה
 111 ברייתא זו. ולפי זה גם המשנה בתרומות המחלקת בין לכתחילה
 112 ובדיעבד היא כשיטת רבי יהודה, ושלא כדברי רב חסדא.
 113 מקשה הגמרא: אם כך שאין לפרש את המשנה בתרומות כרבי יוסי,
 114 אלא מאי - כשיטת מי נפרשה, כרבי יהודה, ודיעבד אין לכתחילה

1 יפנה לנקביו ויפול רדיו, ויניח תפילין, ויקרא קריאת שמע,
 2 ויתפלל, וזו היא קבלת עול מלכות שמים שלמה.
 3 הגמרא מוסיפה מה מעלת המקבל עול מלכות שמים באופן זה: אמר
 4 רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, כל הנפנה לנקביו, ונפול רדיו,
 5 ומניח תפילין, וקורא קריאת שמע ומתפלל, מעלה עליו הכתוב
 6 כאילו בנה מזבח ליה וקריב עליו קרבן, דכתיב (תהלים כ"ו) ארחיץ
 7 בגניזין כפי ואסוכבה את מזבחיך ה', ומשמע שרחיצת כפיו נחשבת
 8 כהקרכת קרבן על גבי מזבח.
 9 אמר ליה רבא לרבי חיאי בר אבא, לא סבר לה מר - וכי אין אתה
 10 סובר שהנוהג כן נחשב אף כמבטל מכל, דכתיב שם 'ארחיץ [בגניזין]'
 11 שמשמע רחיצת כל הגוף, ולא כתב 'ארחיץ [כפי]', ונאמר כן
 12 לדרוש שנחשבת לו רחיצת כפיו לקבל שכר כאילו טבל כל גופו.
 13 הגמרא דנה כיצד ינהג מי שאין לו מים לנטילת ידים: אמר ליה
 14 רבינא לרבא, חזי מר האי צורבא מרבנן - ראה תלמיד חכם צעיר
 15 וחרוף זה דאתא ממערבא - שהגיע מארץ ישראל, ואמר, מי שאין
 16 לו מים לרחוץ ידיו לקריאת שמע ולתפילה, מקנה ידיו בעפר,
 17 ובצרוך - באבן קטנה, ובקסמית - קיסם של עץ. אמר ליה רבא
 18 לרבינא, שפיר קאמר - יפה אמר אותו חכם, וראיה לדבריו, דמי
 19 כתיב - וכי כתוב בפסוק (שם) 'ארחיץ במים', הרי לא כתוב כן, אלא
 20 'ארחיץ בגניזין' כתיב, ומשמע שאפשר לרחוץ בכל מדי דגניזין -
 21 בכל דבר שמנקה. ועוד ראייה לדבר, דהא רב חסדא לייש - שהרי
 22 רב חסדא היה מקלל אמאי דמתיר אמאי בעידן צלותא - את מי
 23 שמחזר אחר מים ליטול ידיו בשעה שהגיע זמן התפילה, שמא מתוך
 24 כך יעבור הזמן, אלא אם אין מים מזומנים לפניו צריך לנקות ידיו בכל
 25 דבר המנקה.
 26 הגמרא מחלקת בין קריאת שמע לתפילה בדין זה: והני מילי -
 27 דבירים אלו שאין לחזור אחר מים לנקות ידיו, נאמרו דווקא לקריאת
 28 שמע, כיון שזמנה קבוע ויש לחשוש שמא יעבור, אבל לתפילה,
 29 מהדר - צריך לחזור אחר מים, שהרי זמנה כל היום ואין לחשוש שמא
 30 יעבור.
 31 מבררת הגמרא: ועד כמה - עד איזה מרחק צריך ללכת לחזור אחר
 32 מים לנטילת ידיו לתפילה. משיבה הגמרא: עד פרסה. מוסיפה
 33 הגמרא: והני מילי לקמיה - דבירים אלו נאמרו לפניו, כלומר, במי
 34 שהולך בדרך והמים נמצאים בהמשך דרכו, שצריך להמתין
 35 מלהתפלל אם המים מצויים עד פרסה, אבל לאחוריה - לחזור
 36 לאחוריו, אפילו שיעור מיל שהוא רבע פרסה אינו חוזר עבור מים.
 37 מסיימת הגמרא: [ומינה - ומולכה זו יש ללמוד], שדווקא שיעור
 38 מיל הוא דאינו חוזר לאחוריו, הא (אבל) פחות ממיל, חוזר
 39 לאחוריו.
 40 משנה
 41 משנה זו עוסקת באופן האמירה של קריאת שמע: הקורא את שמע
 42 ולא השמיע לאזנו, יצא. רבי יוסי אומר, לא יצא.
 43 קרא את שמע ולא דקדק באותיותיה לפרשן היטב בשפתיו, רבי
 44 יוסי אומר יצא, רבי יהודה אומר לא יצא.
 45 הקורא את שמע למפרע - מן הסוף להתחלה, כגון 'ובשעריך ביתך
 46 מזוות', לא יצא. קרא ונטעה בקריאתו והמשיך בקריאת הפרשה,
 47 ויחזור למקום שמעיה ומשמע יקרא שוב.
 48 גמרא
 49 הגמרא מבארת מה טעם המחלוקת במי שלא השמיע לאזנו: מאי
 50 טעמא (מהו טעמו) דרבי יוסי שהקורא את שמע ולא השמיע לאזנו
 51 לא יצא, משום דכתיב בה (דברים כ"ד) 'שמע', ומשמע, השמע לאזנה
 52 מה שאתה מוציא מפיה. ותנא קמא האומר שאף אם לא השמיע
 53 לאזנו יצא סבר, שדורשים מ'שמע' שניתן לקרוא בכל לשון שאתה
 54 שומע (מבין), ולא דווקא בלשון הקודש.
 55 שואלת הגמרא: ורבי יוסי מהיכן ילמד שאפשר לקרוא את שמע
 56 בכל לשון. משיבה הגמרא: לרבי יוסי תרתני שמע מינה - ניתן ללמוד

1 לא – וכוונתו במשנתנו שרק בדיעבד יצא ולכתחילה צריך להשמיע
 2 לאזנו, אם כן קשה, אלא הא דתני רבי יהודה פריה דרבי שמעון
 3 בן פזי, חרש המדבר ואינו שומע תורם לכתחלה, מני – כשיטת
 4 מי היא, הרי אינה לא כרבי יהודה ולא כרבי יוסי, דאי רבי יהודה
 5 היא, הא אמר שדווקא בדיעבד אין – אכן יצא בלי להשמיע לאזנו,
 6 אך לכתחלה לא יעשה כן, ואי רבי יוסי, הא אמר שאפילו בדיעבד
 7 נמי לא יצא.
 8 הגמרא מתרצת שיש דעה שלישית בדין זה: אלא לעולם הברייתא
 9 שחרש תורם לכתחילה היא כרבי יהודה, וכוונתו במשנתנו שאפילו
 10 לכתחלה נמי יוצא בלא שמיעת האוזן, ולא קשיא מיהו התנא
 11 ששנה בברכת המזון שלכתחילה צריך להשמיע לאזנו ובדיעבד יצא,
 12 דהא פיריה – הברייתא שחרש תורם לכתחילה היא כרבי יהודה
 13 עצמו, והא דרביה – והברייתא לגבי ברכת המזון המחלקת בין
 14 לכתחילה ובדיעבד, היא כשיטה שהביא רבי יהודה בשם רבו, כמובא
 15 בסמוך.
 16 והיכן שנה רבי יהודה כן בשם רבו, דתנן, רבי יהודה אומר משום
 17 רבי אלעזר בן עזריה, הקורא את שמע צריך שישמיע לאזנו,
 18 שנאמר (דברים ד) 'שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד', ומשמע שצריך
 19 לשמוע באזנו. אמר ליה רבי מאיר, הרי הוא [הכתוב] אומר להלן
 20 (שם ו) 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על לבבך',
 21 ומשמע אחר פנות הלב הן הן הדברים – עיקר הדבר תלוי בכוונת
 22 הלב, ואפילו לכתחילה אין צריך שמיעת האוזן. וכיון שרבי אלעזר
 23 בן עזריה נקט בלשון 'צריך שישמיע לאזנו' משמע שרק לכתחילה כך

24 הדין, אך בדיעבד יצא אף אם לא השמיע לאזנו, ואם כן את הברייתא
 25 לגבי ברכת המזון שנה רבי יהודה בשמו.
 26 מסיימת הגמרא: השתא דאתית להכי – עכשיו שבאת לכך והשמעת
 27 לנו את דעת רבי מאיר, אפילו תימא רבי יהודה פריה סבירא ליה
 28 – תוכל לומר שרבי יהודה סובר כרבו רבי אלעזר בן עזריה
 29 שלכתחילה צריך שמיעת האוזן, וכוונתו במשנתנו שהקורא את
 30 שמע ולא השמיע לאזנו יצא היינו בדיעבד, ולא קשיא סתירת
 31 המשניות והברייתות, דהא רבי מאיר – הברייתא שחרש תורם
 32 לכתחילה היא כרבי מאיר הסובר שאין צריך להשמיע לאזנו אפילו
 33 לכתחילה, והא רבי יהודה – והמשנה בתרומות והברייתא לגבי
 34 ברכת המזון שחילקו בין לכתחילה לבדיעבד, הן כשיטת רבי יהודה.
 35 הגמרא מביאה משנה נוספת בענין שמיעת האוזן, ודנה כשיטת מי
 36 היא נאמרה: תנן התם לגבי קריאת המגילה בפורים (מגילה יט), הכל
 37 בשרים לקרות את המגילה, חוץ מחרש המדבר ואינו שומע, שזכה
 38 וקמן, ורבי יהודה מכשיר בקמן. ומשמע שדין חרש הוא כדין שוטה
 39 שנשנה עמו, ואינו כשר אפילו בדיעבד. מבררת הגמרא: מאן [מיהו]
 40 התנא הסובר שחרש הקורא בדיעבד נמי [גם] לא יצא. משיבה
 41 הגמרא: אמר רב מתנה, משנה זו כרבי יוסי היא הסובר ששמיעת
 42 האוזן מעכבת אף בדיעבד, דתנן במשנתנו, הקורא את שמע ולא
 43 השמיע לאזנו יצא, דבר רבי יהודה. רבי יוסי אומר, לא יצא.
 44 שואלת הגמרא: מאן [מנין] דמשנה זו כרבי יוסי היא, ודיעבד נמי
 45 לא – ופירושה שחרש פסול לקרוא אפילו בדיעבד,

59 תלוי בכונת הלב, ואפילו לכתחילה אין צריך שמיעת האוזן. וכיון
60 שרבי אלעזר בן עזריה נקט בלשון 'צריך שישמע לאזנו' משמע שרק
61 לכתחילה כך הדין, אך בדיעבד יצא אף אם לא השמיע לאזנו, ואם
62 כן את הברייתא לגבי ברכת המזון שנה רבי יהודה בשמו.
63 מסיימת הגמרא: הַשְׁתָּא דְּתַרְתִּי לְהִי - עכשיו שבאת לך והשמעת
64 לנו את דעת רבי מאיר, אַפִּילוּ תִּימָא רַבִּי יְהוּדָה כְּרַבִּיהַ סְבִירָא לִיה
65 - תוכל לומר שרבי יהודה סובר כרבו רבי אלעזר בן עזריה
66 שלכתחילה צריך שמיעת האוזן, ובקריאת שמע הוא מכשיר רק
67 בדיעבד, ואת המשנה במגילה יש להעמיד כשיטתו וחרש פסול רק
68 לכתחילה, וְלֹא קָשְׁיָא כְּשִׂית מִי נִאמְרוּ הַבְּרִייתוֹת לְגַבִּי חֲרֵשׁ הַתּוֹרֵם
69 לכתחילה ולגבי ברכת המזון, דְּהָא רַבִּי יְהוּדָה - הברייתא המצריכה
70 לכתחילה בברכת המזון שמיעת האוזן היא כרבי יהודה, וְהָא רַבִּי
71 מְאִיר - והברייתא הסוברת שחרש תורם לכתחילה היא כרבי מאיר.
72 הגמרא פוסקת הלכה במחלוקת זו: אָמַר רַב חֲסֵדָא אָמַר רַב שִׁילָא,
73 הֲלֵכְהָ בְּרַבִּי יְהוּדָה שְׂאֵמַר מְשׁוּם רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּן עֲזַרְיָה שֶׁהִקְרָא
74 את שמע צריך שישמע לאזנו, וְהֵלְכָה בְּרַבִּי יְהוּדָה בְּמִשְׁתַּנּוּ
75 שהקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא. מבארת הגמרא: וְצִרְיָא
76 - ונצרך רב שילא להשמיענו שהלכה כדברי שניהם, דְּאִי אֲשְׁמַעִינָן
77 - שאם היה משמיענו רק שְׁהֵלְכָה בְּרַבִּי יְהוּדָה שֶׁהִקְרָא את שמע
78 בלא להשמיע לאזנו יצא. הָוָה אֲמִינָא - הייתי אומר שרבי יהודה
79 אַפִּילוּ לְכַתְחִילָה יִצְא, קָא מְשַׁמַּע לָן - על כן השמיענו רב שילא עוד
80 שְׁהֵלְכָה בְּרַבִּי יְהוּדָה שְׂאֵמַר מְשׁוּם רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּן עֲזַרְיָה
81 שלכתחילה צריך שמיעת האוזן. נְאִי אֲשְׁמַעִינָן רַק שְׁהֵלְכָה בְּרַבִּי
82 יְהוּדָה שְׂאֵמַר מְשׁוּם רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּן עֲזַרְיָה, הָוָה אֲמִינָא שְׂכוֹנוֹת רַבִּי
83 אלעזר בן עזריה באומרו 'צריך שישמע לאזנו', צִרְיָא וְאִין לֹא תִּפְנֵה
84 אם לא השמיע, כלומר שלא יצא אפילו בדיעבד, קָא מְשַׁמַּע לָן רַב
85 שילא עוד שְׁהֵלְכָה בְּרַבִּי יְהוּדָה, שְׂבִדְעֵבַד אִם קָרָא וְלֹא הִשְׁמִיעַ
86 לאזנו יצא.
87 הגמרא מחלקת בין קריאת שמע לשאר מצוות בדין שמיעת האוזן:
88 אָמַר רַב יוֹסֵף, מְחַלְוֹקַת הַתְּנָאִים אִם הִקְרָא וְלֹא הִשְׁמִיעַ לְאֹזְנוֹ יִצְא,
89 נִאמְרָה דְּיוֹקָא בְּקִרְיָאָת שְׁמַע, אֲבָל בְּשָׂאָר מְצוּת - בכל הברכות,
90 לְדַבְרֵי הֶבֶל אִם לֹא הִשְׁמִיעַ לְאֹזְנוֹ לֹא יִצְא אִפִּילוּ בְּדִיעֵבַד, וְדִבְתֵּיב
91 בדברי משה לעם ישראל בערבות מואב (דברים כו ט) 'הִקְבֹּת וְשַׁמַּע
92 יִשְׂרָאֵל' וגו', ויש לדרוש מפסוק זה שבכל אמירה של מצוה צריך
93 להשמיע הדברים לאזנו.
94 מקשה הגמרא: מִיִּתִּיבִי, הֲרֵי שְׁנֵינּוּ בְּבִרְיָאָת לֹא יִכְרְךְ אָדָם פְּרֻכַת
95 הַמְּזוּן בְּלָבוּ, וְבִדְעֵבַד אִם בִּירְךְ יִצְא, וּמוֹכַח שֶׁאֵף בְּשֵׂאָר מְצוּת יֵשׁ
96 הסוברים שאם לא השמיע לאזנו יצא. שלא כדברי רב יוסף.
97 מכח קושיא זו מסיקה הגמרא שאכן לא כך אמר רב יוסף, אֲלֵא אִי
98 אֲתַמַּר רַבִּי אֲתַמַּר - אם נאמרה שמועה זו בשם רב יוסף, כך נאמרה,
99 אָמַר רַב יוֹסֵף, מְחַלְוֹקַת אִם הִשְׁמִיעַ לְאֹזְנוֹ יִצְא הִיא רַק בְּקִרְיָאָת
100 שְׁמַע דְּכַתִּיב בְּה (דברים ד ט) 'שַׁמַּע יִשְׂרָאֵל', וּדְרַשׁ רַבִּי יוֹסֵף מִפְּסוּק זֶה
101 שאם לא השמיע לאזנו לא יצא אפילו בדיעבד, וְאִם בִּירְךְ יִצְא, מִנִּי -
102 - בכל הברכות, אף אם לא השמיע לאזנו לְדַבְרֵי הֶבֶל בְּדִיעֵבַד יִצְא.
103 מקשה הגמרא: מְדוּעַ בְּכָל הַבְּרֻכּוֹת יִצְא בְּלֹא הִשְׁמִיעַ לְאֹזְנוֹ,
104 וְהַכְּתִיב 'הִקְבֹּת וְשַׁמַּע יִשְׂרָאֵל', וּמִשְׁמַע שְׂצִרְךְ לְהִשְׁמִיעַ לְאֹזְנוֹ וְאִם
105 לא השמיע לא יצא אפילו בדיעבד כמבואר לעיל. מתרצת הגמרא:
106 הֵהוּא -הַפְּסוּק 'הִסְכַּת' בְּדַבְרֵי הַתּוֹרָה כְּתִיב, כְּדַרְשַׁת הַגְּמָרָא לְהֵלֵן
107 (א) מִפְּסוּק זֶה שְׂצִרְךְ אִדָּם לְכַתֵּת עַצְמוֹ וְלַהֲצַטֵּר בַּעֲמַל הַתּוֹרָה,
108 ואין לדרשו לענין שמיעת האוזן.
109 שנינו במשנה: הִקְרָא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא, רַבִּי יוֹסֵף
110 אומר לא יצא. קָרָא וְלֹא דִקְרַךְ פְּאוּתִיתָיָה אֵלָא גִמְגַם בְּהוּ, רַבִּי יוֹסֵף
111 אומר רבי יצא. רַבִּי יְהוּדָה אומר לא יצא. הגמרא פוסקת הלכה בשתי
112 מחלוקות אלו: אָמַר רַבִּי טַבִּי אָמַר רַבִּי יְאִשִׁיָה, הֲלֵכְהָ בְּדַבְרֵי
113 שְׁנֵיהֶם לְתַקַּל - הלכה כרבי יהודה שאם לא השמיע לאזנו יצא.
114 והלכה כרבי יוסי שאם לא דקדק באותיותיה יצא.
115 מאמר נוסף מרבי טבי בשם רבי יאשיה: וְאָמַר רַבִּי טַבִּי אָמַר רַבִּי
116 יְאִשִׁיָה, מְאִי דְּכַתִּיב (משלי יט-טו) 'שִׁלַּשׁ הֵנָּה לֹא תִשְׁפַּעְנָהּ וְגו' שְׂאוּל

1 דִּילְמָא - שמא כרבי יְהוּדָה הִיא הַסּוּבַר בְּקִרְיָאָת שְׁמַע שְׂבִדְעֵבַד
2 יִצְא אִף אִם לֹא הִשְׁמִיעַ לְאֹזְנוֹ, וְלְכַתְחִילָה הוּא דְּלֹא - וכונת המשנה
3 שרק לכתחילה חרש לא יקרא את המגילה, הָא דִּיעֵבַד שְׂפִיר דְּמִי -
4 אך בדיעבד אם קרא יוצאים בקריאתו ידי חובה. משיבה הגמרא: לֹא
5 סְלִקָא דְּעֵתָךְ - אל תעלה על דעתך לומר כן, דְּקָתְנִי חֲרֵשׁ דִּימָא
6 דְּשׁוּמָה וְקָתְנִי - שהרי חרש נשנה יחד עם שוטה וקטן ומשמע שהם
7 דומים ביניהם, מַה שׁוּמָה וְקָתְנִי דִּיעֵבַד נְמִי לֹא יוֹצֵאִים בְּקִרְיָאָתָם,
8 אִף חֲרֵשׁ בְּדִיעֵבַד נְמִי לֹא יוֹצֵאִים בְּקִרְיָאָתוֹ.
9 שבה הגמרא ושואלת: וְדִילְמָא הָא בְּקִרְיָאָתָהּ וְהָא בְּקִרְיָאָתָהּ - שמא
10 אין כונת המשנה שחרש שוטה וקטן דומים בפסולם אלא כל אחד
11 כדינו, ששוטה וקטן פסולים אף בדיעבד, וחרש פסול רק לכתחילה
12 אך בדיעבד הוא מוציא ידי חובה, וכשיטת רבי יהודה שְׂבִדְעֵבַד
13 יוצאים ידי חובה בלא שמיעת האוזן. משיבה הגמרא: וְמִי מְצִית
14 לְאֹקְמָה - וכי יכול אתה להעמיד משנה זו כרבי יְהוּדָה, וְהָא
15 מְדַקְלָתִי בְּסִפְאָ שֵׁם רַבִּי יְהוּדָה מְכַשֵּׁיר בְּקָטָן, מְכַלְל דְּרִישָׁא -
16 מוכח שתחילת המשנה לְאִי רַבִּי יְהוּדָה הִיא.
17 הגמרא מנסה לדחות ראייה זו, ושוב להעמיד את המשנה במגילה
18 כרבי יהודה: וְדִילְמָא - ושמא המשנה במגילה פּוֹלָה רַבִּי יְהוּדָה
19 הִיא, וְתִרִי וְנוּיָי קָטָן - והיא עוסקת בשני אופנים בדין קטן, וְחִסְפוּרִי
20 מְחַפְרָא וְהָכִי קָתְנִי - ומשנה זו סירה היא וכך יש לשנותה, חֶבֶל
21 בְּשָׂרֵין לְקִרְוֵת אֵת הַמְּגִילָה הוּא מְחַרֵּשׁ שׁוּמָה וְקָטָן, וְכַל אֲחַד כְּדִינוֹ,
22 שהשוטה פסול גם בדיעבד, וחרש וקטן פסולים לכתחילה אך כשרים
23 בדיעבד. ומוסיפה המשנה, כְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שְׁקָטָן פְּסוּל
24 לְכַתְחִילָה, בְּקָטָן שְׁלֹא הִגִּיעַ לְגִיל הַחוּץ, אֲבָל קָטָן שֶׁהִגִּיעַ לְחִנּוּךְ
25 אַפִּילוּ לְכַתְחִילָה כְּשֵׁר, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה, שְׂרַבִּי יְהוּדָה מְכַשֵּׁר
26 בְּקָטָן.
27 הגמרא עוברת לדחות את עיקר דברי המקשן שלרבי יהודה יש
28 חילוק בין לכתחילה לבדיעבד: בְּמִאִי אֲוִיקְמָתָא - כיצד העמדת את
29 המשנה במגילה, בְּרַבִּי יְהוּדָה הַמְכַשֵּׁר חֲרֵשׁ בְּדִיעֵבַד, וְדִיעֵבַד אִין
30 לְכַתְחִילָה לֹא - ולפי זה פירוש דבריו במשנתו שהקורא את שמע
31 ולא השמיע לאזנו יצא, הִינּוּ רַק בְּדִיעֵבַד אִךְ לְכַתְחִילָה צִרְיָא
32 להשמיע לאזנו, אִם כֵּן קֵשָׁה, אֲלֵא הָא דְּתַנִּי רַבִּי יְהוּדָה בְּרִיָה דְּרַבִּי
33 שְׁמַעוֹן בְּן פּוּי, חֲרֵשׁ הַמְּדַבֵּר וְאִינוּ שׁוֹמַע תּוֹרָם לְכַתְחִילָה מִנִּי -
34 כשיטת מי היא, הרי אינה לא כרבי יְהוּדָה וְלֹא כְּרַבִּי יוֹסֵף, דְּאִי רַבִּי
35 יְהוּדָה הִיא, הרי לשיטתו רק בְּדִיעֵבַד אִין - אכן יצא בלא להשמיע
36 לאזנו, אִךְ לְכַתְחִילָה לֹא יַעֲשֶׂה כֵן, וְאִי רַבִּי יוֹסֵף הִיא, הרי לשיטתו
37 בְּדִיעֵבַד נְמִי לֹא יִצְא.
38 מקשה הגמרא: אֲלֵא מְאִי - מה ברצונך לומר, שבריייתא זו הסוברת
39 שאין צריך שמיעת האוזן כלל כשיטת רבי יְהוּדָה הִיא, וְכוּנוֹתוּ
40 בְּמִשְׁנַתוֹ שֶׁאֲפִילוּ לְכַתְחִילָה נְמִי רִשְׁאֵי לְקִרְוֵת אֵת שְׁמַע בְּלֹא
41 להשמיע לאזנו, אִם כֵּן קֵשָׁה, אֲלֵא הָא דְּתַנִּי לֹא יִכְרְךְ אָדָם פְּרֻכַת
42 הַמְּזוּן בְּלָבוּ - בשפתיו בלא להשמיע לאזנו, וְאִם בִּירְךְ יִצְא, מִנִּי -
43 כשיטת מי נאמרה, הרי אינה לא רַבִּי יְהוּדָה וְלֹא רַבִּי יוֹסֵף, דְּאִי רַבִּי
44 יְהוּדָה, הָא אָמַר שֶׁאֲפִילוּ לְכַתְחִילָה נְמִי יִצְא, וְאִי רַבִּי יוֹסֵף, הָא אָמַר
45 שֶׁאֲפִילוּ בְּדִיעֵבַד נְמִי לֹא יִצְא.
46 הגמרא מביאה דעה שלישית בדין זה. מתרצת הגמרא: לְעוֹלָם
47 הַבְּרִייתָא הַסּוּבַר שֶׁחֲרֵשׁ תּוֹרֵם לְכַתְחִילָה רַבִּי יְהוּדָה הִיא, וְכוּנוֹתוּ
48 בְּמִשְׁנַתוֹ שֶׁאֲפִילוּ לְכַתְחִילָה נְמִי יִצְא בְּקִרְיָאָת שְׁמַע בְּלֹא הִשְׁמִיעַ
49 לאזנו, וְלֹא קָשְׁיָא מִי שְׁנֵה בְּבִרְכַת הַמְּזוּן שְׂלַכְתְּחִילָה צִרְךְ לְהִשְׁמִיעַ
50 לאזנו ובדיעבד יצא, מִפְּנֵי שְׁהָא דִּירְיָה - הברייתא לגבי חרש היא
51 שיטת רבי יהודה עצמו, וְהָא דִּירְיָה - והברייתא לגבי ברכת המזון
52 המחלקת בין לכתחילה לבדיעבד, היא כשיטה שאמר רבי יהודה
53 בשם רב רבי אלעזר בן עזריה, כמובא במסוך.
54 ודיכן אמר רבי יהודה כן בשם רבו, דְּתַנִּינָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מְשׁוּם
55 רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּן עֲזַרְיָה, הִקְרָא את שְׁמַע צִרְיָא שִׁישְׁמִיעַ לְאֹזְנוֹ,
56 שְׂנִאמַר (דברים טו ד) 'שַׁמַּע יִשְׂרָאֵל' וגו'. אָמַר לֹא רַבִּי מְאִיר, הֲרֵי הוּא
57 [-הכתוב] אָמַר (שם טו ד) 'הִקְוֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה הַיּוֹם
58 עַל לְבָבְךְ, וּמִשְׁמַע אַחַר כְּוִנַּת הַלֵּב הֵן הֵן הַדְּבָרִים - עיקר הדבר

38 זה, מסביר איינו לומדים מ'זכות' שצריך לכתוב הכל, ואם כן
 39 בפרשת תפילין ומזוזות שאין בה מיעוט, ודאי צריך לכתוב את כולה,
 40 ומדוע צריך לדרוש מ'זכותבתם' שכותב צוואות.
 41 מתרצת הגמרא: באמת תיבת 'זכות' לבדה משמעה שכותב הכל,
 42 ומכל מקום **אֲצִטְרִיף** – לגבי תפילין ומזוזות הוצרכה הברייתא לרבות
 43 כתיבת צוואות מ'זכותבתם', שאם לא כן, **פְּלָקָא דְעִתְרָא אֲמִינָא** – היה
 44 עולה בדעתך לומר, שכיון שגם בסוטה וגם בתפילין ומזוזות נאמרה
 45 לשון כתיבה, נִילֵף – נלמד בתפילין ומזוזות גזירה שוה **בְּתִיבָה**
 46 **בְּתִיבָה** מִהָתָם – משם בסוטה, מה הָתָם אֵלוֹת אֵין [אכן כותבן]
 47 אך צִוּאוֹת לֹא כותב, אֵף הָכֵא נְמִי – כך גם כאן בתפילין ומזוזות
 48 צִוּאוֹת לֹא יכתוב, על כן **כְּתִב רְחִמָנָא וְזִכְרִתְבְתֵם**, להשמיענו שֶׁאֵפִילוֹ
 49 צִוּאוֹת כותב.
 50 הגמרא דורשת את תיבת 'זלמדתם' שבקריאת שמע: **תְּנִי רַב עֹבְדֵיהּ**
 51 ברייתא קמיה **דְרַבָּא** – לפני רבא, נאמר בפרשת וזיהא אם שמע
 52 (דברים יא טו) 'זלמדתם אתם את בניכם לדבר בם' וגו', דהיינו ציווי
 53 לקרוא פרשה זו בקריאת שמע. ומשמע מתיבת 'זלמדתם' **שִׁיהא**
 54 **לְמוֹדָךְ תֵּם** – שלם כהלכתו, **שִׁיתָן רִיחָא בִּין הַדְּבָקִים** – שיפריד בין
 55 שתי תיבות הדבוקות זו לזו, כגון תיבה המתחילה באותה אות שבה
 56 מסתיימת התיבה הקודמת לה, שאם אינו מקפיד לתת ריחא ביניהם
 57 הוא הוגה את שתיהן כאות אחת, כפי שמפרט רבא להלן.
 58 **עֵנִי רַבָּא בְּתֵרִיָּה** – ענה רבא אחרי רב עובדיה ופירש שמועת, אלו
 59 הן תיבות הדבוקות שבקריאת שמע, כגון **עֵל לְבָבְךָ** (דברים טו א), שאם
 60 אינו מפריד ביניהן נמצא שאומר **עֵלְבָבְךָ** ומחסיר למ"ד אחת, וכן
 61 **עֵל לְבָבְכֶם** (שם יא יח), **בְּכָל לְבָבְךָ** (שם טו ה), **בְּכָל לְבָבְכֶם** (שם יא יג),
 62 **עֵשֶׂב כְּשֵׁדֶךָ** (שם יא טו), **וְאִכְרִתֶם מַהֲרָה** (שם יא טז), **הַכִּנְף פְּתִיל** (במדבר
 63 טו לד), **אֲתַכֶּם מֵאֲרִיזִי** (שם טו מא).
 64 הגמרא מבארת מה שכרו של המדקדק באותיות קריאת שמע: **אִמַר**
 65 **רַבִּי חֲמַא בְּרַבִּי חֲנִינְא, כָּל הַקְּוֵרָא קְרִיאַת שְׁמַע וּמְדַקְדַּק**
 66 **בְּאוֹתוֹתֵיהּ, מַצְנִינֵן לֹא גֵיהִנְס, שְׁנֵאמַר** (תהלים סח טו) **בְּפִרְשׁ שְׂדֵי**
 67 **מְלָכִים כִּה תִשְׁלַג בְּצַלְמוֹן**, דורש רבי חמא: **אֵל תִּקְרֵי בְּפִרְשֵׁי**
 68 **מַלְשׁוֹן פְּרִיסָה וְשִׁטְיַח הַדְּבַר, אֵלָא בְּפִרְשֵׁי מַלְשׁוֹן מְפּוֹרֵשׁ, וְאֵל**
 69 **תִּקְרֵי בְּצַלְמוֹן** שהוא חושך, **אֵלָא בְּצַלְמוֹת** דהיינו הגייהנם, וכך יש
 70 לפרש את הפסוק, אם תפרש היטב 'שד' דהיינו שתבדיל כראוי בין
 71 התיבות של קבלת מלכות שמים בקריאת שמע, תזכה ש'מלכים בד'
 72 דהיינו התורה שבה מלכים ימלוכו, תשלג ותצנן לך את הגייהנם.
 73 הגמרא מביאה שמועה נוספת מרבי חמא בן רבי חנינא: **וְאִמַר רַבִּי**
 74 **חֲמַא בְּרַבִּי חֲנִינְא, לְמָה נִסְמְכוּ בתורה**

1 **וְעֹצֵר רְחֵם**, שלכאורה קשה, **וְכִי מַה עֵנִין שְׁאוּל** [קברו] **אֲצֵל רְחֵם**
 2 האשה שסמכם הפסוק זה לזה. **אֵלָא לֹא לֹמַר לָךְ שְׁדוּמִים הֵם, מַה רְחֵם**
 3 **מְכַנִּים זרע וּמוֹצֵיא אַחַר כֵּךְ הוֹלֵךְ, אֵף שְׁאוּל מְכַנִּים הָאָדָם בְּמִיתוֹתוֹ,**
 4 **וּמוֹצֵיא אוֹתוֹ לַעֲתִיד לְבוֹא בְּתַחֲיַית הַמֵּתִים.**
 5 מוסיף רבי יאשיה: **וְהֵלָא דְבָרִים אֵלוּ קָל וְהָמָר הֵם, וְמַה רְחֵם**
 6 **שְׁמַכְנִינֵין בּוּ הוֹרַע בְּחֵשָׁא** [בשקט ובהחבא] **מוֹצֵיאִין מִמֶּנּוּ הוֹלֵךְ**
 7 **בְּקוּלֵי קוֹלוֹת שֶׁל שְׂמֹחָה, אִם כֵּן שְׁאוּל שְׁמַכְנִינֵין בּוּ הַמֵּת בְּקוּלֵי**
 8 **קוֹלוֹת שֶׁל בְּכִי וּמִסַּפֵּד, וְכִי אֵינּוּ דִּין שְׁמוֹצֵיאִין מִמֶּנּוּ בְּקוּלֵי קוֹלוֹת.**
 9 מסיימת הגמרא: **מִכָּאֵן** – מפסוק זה, יש תְּשׁוּבָה לְאִמְרִים אֵין
 10 לְתַחֲיַית הַמֵּתִים מִקּוֹר מִן הַתּוֹרָה, שהרי רמזיה בו תחית המתים.
 11 הגמרא דורשת את תיבת 'זכותבתם' שבקריאת שמע: **תְּנִי רַבִּי**
 12 **אוֹשְׁעִיא בְרִייתָא קַמְיָה דְרַבָּא** – לפני רבא, נאמר בפרשת שמע (דברים
 13 ו ט) **וְזִכְרִתֶם עַל מְזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעֲרֶיךָ**, דהיינו שנכתוב במזוזה את
 14 הדברים שנאמרו בפרשה זו, וכן יש לכתבם בתפילין כנאמר שם
 15 (דברים יח ט). דורשת הברייתא: תיבת **וְזִכְרִתֶם** משמעה שתהא
 16 הכתיבה תמה ושלמה, ויש ללמוד מכך שהיא **הַכֵּל בְּכֶתֶב** – שצריך
 17 לכתוב בתפילין ומזוזות את כל האמור בפרשה, וְאֵפִילוֹ צִוּאוֹת –
 18 ואף את הציוויים שבה, כגון **וְזִכְרִתֶם** ו'וקשרתם'.
 19 **אִמַר לִיָּה רַבָּא לְרַבִּי אוֹשְׁעִיא, דְאִמַר לָךְ מִנִּי** – אם ישאלך אדם מי
 20 הוא זה הסובר שצריך פסוק לרבות שצוואות נכתבות, אמור לו
 21 ששיטת רבי יהודה היא, **דְאִמַר בסוטה (טז) לְנָבִי סוּפְתָה** השוטה ממים
 22 המרים, שבמגילה בה כותב הכהן את פרשת סוטה כדי למוחקה
 23 בתוך מים אלו, הדין הוא שאת האֵלוֹת – הקללות שבפרשה, דהיינו
 24 'יתן ה' אותך לאֵלֶה וְלִשְׁבַעֲה' וגו' (במדבר ה כא) הרי הוא בֹּתֵב, אֵם
 25 צִוּאוֹת – את הציוויים שבפרשה כגון **וְהִשְׁבַּע אֹתָהּ בְּהֶקֶן** וגו' (שם ה
 26 ט) **אֵינוּ בֹתֵב**. מדייק רבא: **וְהָתָם הוּא דְכָתִיב וְזִכְרִתֶם אֵת הָאֵלוֹת**
 27 **הָאֵלֶה** – דווקא בסוטה סובר רבי יהודה שאינו כותב אף צוואות, כיון
 28 שנאמר שם (ה טז) **וְזִכְרִתֶם** ולא **וְזִכְרִתֶם**, **אֲבָל הָכֵא** בתפילין ומזוזות
 29 **דְכָתִיב בְּהֶן וְזִכְרִתֶם**, משמע שיכתוב כתיבה תמה את כל האמור
 30 בפרשה, ועל כן אֵפִילוֹ צִוּאוֹת נְמִי כותב. ונמצא שהברייתא
 31 המצייכה דרשה מיוחדת לחייב כתיבת צוואות, היא כשיטת רבי
 32 יהודה.
 33 מקשה הגמרא על דברי רבא: **אִמָּו טַעְמִיָּה** – וכי טעמו דְרַבִּי יְהוּדָה
 34 שבמגילת סוטה אינו כותב צוואות הוא מְשׁוּם דְכָתִיב **וְזִכְרִתֶם** ולא
 35 **וְזִכְרִתֶם**, הרי בגמרא שם מבואר **דְטַעְמִיָּה דְרַבִּי יְהוּדָה מְשׁוּם**
 36 **דְכָתִיב (שם) וְזִכְרִתֶם אֵת הָאֵלוֹת הָאֵלֶה** וגו', ומשמע שדווקא אֵלוֹת אֵין
 37 [אכן כותבן], אך צִוּאוֹת לֹא – אינו כותב, ומבואר שאם לא מיעט